

Asia: VN/9812/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, terveydensuojelulain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Laki kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Kuolemasta ilmoittaminen, kuoleman toteaminen ja kuolleen hautaaminen

Kuolemansyyn selvittämisestä terveydensuojeluviranomaiselle annettavat tiedot

Terveydensuojelulain uudessa 42 §:ssä viitattaisiin rajat ylittävän ruumiin kuljettamisen osalta ruumiiden kuljettamista koskevan kansainvälisen sopimuksen voimaansaattamisesta annettuun asetukseen (226/1989). Asetuksen mukaan kuolinpaikan terveystarkastaja voi myöntää ns. ruumiin kuljetusluvan, johon on kirjattava vainajan kuolinsyy. Vaihtoehtoisesti kuljetusluvasta tulee ilmetä, kuoliko henkilö luonnollisista syistä ja tautiin, joka ei ole tartuntatauti, taikka tartuntataudin laatu sekä kuolinolosuhteet. Nykyisen terveydensuojeluasetuksen 41 §:n mukaan vainajan kuolinsyyn selvittäjän on ilmoitettava vainajan sairastamasta tarttuvasta taudista ruumista käsittelevälle, jos tartunnan vaara on edelleen olemassa. Terveydensuojeluviranomaiselle eli terveystarkastajalle ei vastaavaa ilmoitusvelvollisuutta tällä hetkellä ole, vaikka voimassa olevan kuolemansyyn selvittämistä koskevan lain 15 §:n mukaan kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä ja asiakirjoihin sisältyviä tietoja saa antaa ainoastaan laissa erikseen määritellyille tahoille kuten viranomaiselle tai yhteisölle, jolla on tiedon saantiin laissa säädetty oikeus. Terveydensuojeluviranomaisen oikeus saada kuljetusluvan laatimiseen tarvittavat tiedot tulisi lisätä terveydensuojelulakiin.

Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 10b §:ssä säädettäisiin kunnan velvollisuudesta huolehtia riittävästä ruumiiden säilytystiloista. Velvoite on uusi, mutta kunnat ovat käytännössä huolehtineet säilytystilojen riittävästä alueellaan osana terveydenhuollon järjestämistä ja valmiusvarautumista. Vainajien säilytystilojen riittävyysvaatimusta tulisi säännöksessä tarkemmin avata. Riittävyden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon tilapäisesti lisääntynyt säilytystilojen tarve tartuntatauti- ja suuronnettomuustilanteissa. Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 10b §:ssä tulisi lisäksi sellaisille yksiköille, joissa sairaanhoitaja tai lääkäri tekee kuoleman toteamisessa

suoritettavat tutkimukset, säätää velvoite järjestää riittävät kylmätilat ruumiiden säilyttämistä varten.

Lakiluonnoksen perusteluissa johdetaan riittävästä kylmäsäilytystiloista huolehtimisen velvoite virheellisesti kunnan tehtäväksi terveydensuojelulain 6 §:n kautta. Terveydensuojelulain 6 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudeksi 6 § edistää ja valvoa alueellaan terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Se, että kunnalla on asiassa edistämisen- ja valvontavelvoite, ei aseta kunnalle velvoitetta itse huolehtia ruumiiden säilyttämistilojen riittävydestä. Terveydensuojelulain 6 §:n nojalla kunnalla on velvoite nimenomaan valvonnan ja muun edistämistyön avulla huolehtia siitä, että esimerkiksi sellaisissa hoiva- ja saattohoitopalveluissa sekä laitoksissa, joiden toimintaan erityisesti liittyy palvelun piirissä olevien ihmisten kuolema tai joissa tarjotaan nimenomaan vainajien hautauspalveluja tai muuta vainajien käsittelypalvelua, on käytössään riittävästi ruumiiden säilyttämiseen sopivaa tilaa.

Ulkomailla kuollut henkilö

-

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Terveyshaitan poistaminen

Voimassa olevan terveydensuojelulain 42 §:n mukaan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa hautaamiseen käytettävän alueen omistajan tai haltijan poistamaan epäkohdan tai kieltää alueen käyttöä hautaamiseen. Muihin ruumiin käsittelyyn, säilytykseen ja vastaanottamiseen liittyviin terveyshaittoihin sovellettaisiin lain 51 §:ää, jonka mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Krematorioiden ja muiden ympäristönsuojelulain nojalla ympäristölupaa edellyttävien toimintojen terveyshaittojen poistamiseksi tai ehkäisemiseksi annettavan määräyksen antaa kuitenkin terveydensuojelulain 51 §:n mukaan ympäristönsuojelulain tarkoittama viranomainen. Edellä mainitun perusteella voi olla tarpeen täydentää myös terveydensuojelulain 42 §:ää terveydensuojelulain 42a §:n soveltamisalaa vastaavaksi, jolloin toimivaltaisen viranomaisen määräytyminen olisi selkeää.

Kuolemansyyn selvittämisestä terveydensuojeluviranomaiselle annettavat tiedot

Terveydensuojelulain uudessa 42 §:ssä viitattaisiin rajat ylittävän ruumiin kuljettamisen osalta ruumiiden kuljettamista koskevan kansainvälisen sopimuksen voimaansaattamisesta annettuun asetukseen (226/1989). Asetuksen mukaan kuolinpaikan terveystarkastaja voi myöntää ns. ruumiin kuljetusluvan, johon on kirjattava vainajan kuolinsyy. Vaihtoehtoisesti kuljetusluvasta tulee ilmetä, kuoliko henkilö luonnollisista syistä ja tautiin, joka ei ole tartuntatauti, taikka tartuntataudin laatu sekä kuolinolosuhteet. Nykyisen terveydensuojeluasetuksen 41 §:n mukaan vainajan kuolinsyyn

selvittäjän on ilmoitettava vainajan sairastamasta tarttuvasta taudista ruumista käsittelevälle, jos tartunnan vaara on edelleen olemassa. Terveystarkastajalle eli terveystarkastajalle ei vastaavaa ilmoitusvelvollisuutta tällä hetkellä ole, vaikka voimassa olevan kuolemansyyn selvittämistä koskevan lain 15 §:n mukaan kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä ja asiakirjoihin sisältyviä tietoja saa antaa ainoastaan laissa erikseen määritellyille tahoille kuten viranomaiselle tai yhteisölle, jolla on tiedon saantiin laissa säädetty oikeus. Terveystarkastajaviranomaisen oikeus saada kuljetusluvan laatimiseen tarvittavat tiedot tulisi lisätä terveystarkastajalakiin.

Hautausmaiden, hautapaikkojen ja vainajien kylmäsäilytystilojen rekisteröinnistä

Hautausmaiden ja hautapaikkojen sekä vainajien kylmäsäilytystilojen terveystarkastajalain mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä sääntely on tällä hetkellä hajanainen ja epäselvä. Ilmoitusvelvollisuudesta säädetään terveystarkastajalain (763/1994 & muutokset) 13 §:ssä. Sen lisäksi on voimassa Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 167/2002 & muutokset 1 §, jonka mukaan Terveystarkastajalain 13 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja, terveystarkastajalain nojalla ilmoitusvelvollisia huoneistoja tai laitoksia ovat muun muassa hautausmaa tai hautapaikka. Muilta kuin hautausmaiden ja kampaamojen ilmoitusvelvollisuutta koskevilta osiltaan asetuksen säännökset ovat olleet terveystarkastajalain 13 §:ssä 1.1.2017 lukien. Hautausmaan ja hautapaikan perustamista koskevien ilmoitusten käsittelystä säädetään lisäksi terveystarkastajalain (1280/1994 & muut.) 39 §:ssä sekä 2. luvussa.

Hautausmaiden ilmoitusvelvollisuutta koskevaa säännöstä ei ole käytännössä sovellettu ainakaan kaikissa ympäristöterveydenhuollon yksiköissä terveystarkastajalain muutoksen 942/2016 voimaantulon jälkeen eivätkä aikaisemmat rekisterit siten ole enää ajan tasalla. Vainajien kylmäsäilytystiloista ei myöskään ole olemassa erillistä rekisteriä eikä niiden osalta ole säädetty ilmoitusvelvollisuudesta. Kuntien terveystarkastajaviranomaiset ovat kuitenkin voineet tulkita lain 13.1 §:n 6 kohdan perusteella, että myös vainajien säilytystilat ovat ilmoitusvelvollisia ja kuuluvat terveystarkastajaviranomaisen säännöllisen valvonnan piiriin. Hautausmaita ja vainajien kylmäsäilytystilojen ilmoitusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä tulisikin selkeyttää sekä siirtää se kokonaisuudessaan asetuksista terveystarkastajalakiin.

Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvien säädösten epäselvyyden vuoksi kunnan terveystarkastajaviranomaiset eivät ole valvoneet hautausmaita, vainajien säilytystiloja tai kuljetusta säännöllisesti vaan ainoastaan terveyshaittaepäilyyn vuoksi taikka erillisestä pyynnöstä. Koronapandemian myötä on käynyt ilmi, että vainajien käsittelyä terveydenhuollon yksiköiden ulkopuolella on tarpeen valvoa terveyshaittojen ennaltaehkäisemiseksi. Myös valmiusvarautumisen näkökulmasta tulee terveystarkastajaviranomaisella olla tieto hautausmaista ja hautapaikoista sekä säilytystilojen kapasiteetista, niiden omavalvonnasta ja toimintakäytännöistä sekä varautumisesta tartuntatautilanteisiin.

Velvoite huolehtia riittävästä ruumiiden säilytystiloista

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 10b §:ssä säädettäisiin kunnan velvollisuudesta huolehtia riittävästä ruumiiden säilytystiloista. Velvoite on uusi, mutta kunnat ovat käytännössä

huolehtineet säilytystilojen riittävydestä alueellaan osana terveydenhuollon järjestämistä ja valmiusvarautumista. Vainajien säilytystilojen riittävyysvaatimusta tulisi säännöksessä tarkemmin avata. Riittävyden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon tilapäisesti lisääntynyt säilytystilojen tarve tartuntatauti- ja suuronnettomuustilanteissa. Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 10b §:ssä tulisi lisäksi sellaisille yksiköille, joissa sairaanhoitaja tai lääkäri tekee kuoleman toteamisessa suoritettavat tutkimukset, säätää velvoite järjestää riittävät kylmätilat ruumiiden säilyttämistä varten.

Lakiluonnoksen perusteluissa johdetaan riittävästä kylmäsäilytystiloista huolehtimisen velvoite virheellisesti kunnan tehtäväksi terveydensuojelulain 6 §:n kautta. Terveydensuojelulain 6 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudeksi 6 § edistää ja valvoa alueellaan terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Se, että kunnalla on asiassa edistämisen- ja valvontavelvoite, ei aseta kunnalle velvoitetta itse huolehtia ruumiiden säilyttämistilojen riittävydestä. Terveydensuojelulain 6 §:n nojalla kunnalla on velvoite nimenomaan valvonnan ja muun edistämistyön avulla huolehtia siitä, että esimerkiksi sellaisissa hoiva- ja saattohoitopalveluissa sekä laitoksissa, joiden toimintaan erityisesti liittyy palvelun piirissä olevien ihmisten kuolema tai joissa tarjotaan nimenomaan vainajien hautauspalveluja tai muuta vainajien käsittelypalvelua, on käytössään riittävästi ruumiiden säilyttämiseen sopivaa tilaa. Tällä hetkellä kunnan terveydensuojeluviranomainen voi käytännössä puuttua ruumiiden säilyttämistilojen puutteisiin hautaus- ja käsittelypalveluissa vasta silloin, kun toiminnasta jo epäillään aiheutuvan terveyshaittaa. Vainajien hautaus- ja käsittelypalveluille ei ole säädetty ilmoitus- tai rekisteröitymisvelvollisuutta terveydensuojelulain nojalla eikä terveydensuojeluviranomainen sen vuoksi arvioi toimintaan liittyvien terveyshaittojen riskiä toiminnan aloittamisen yhteydessä.

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

-

Tiainen Tiina
Porvoon kaupunki - Ympäristöterveydenhuolto